

ROZHOVORY Vyšhrad

Josef Beránek |
Ladislav Heryán
U BOŽÍHO MLÝNA

U Božího Mlýna

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Josef Beránek
U Božího Mlýna – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Josef Beránek /
Ladislav Heryán
**U BOŽÍHO
MLÝNA**

Vyšehrad

S Miroslavem Skalickým, festival Magorovo Vydří,
Skalákův mlýn, Meziříčko, 2012

Během bohoslužby na Trutnov Open Air Festivalu, 2012

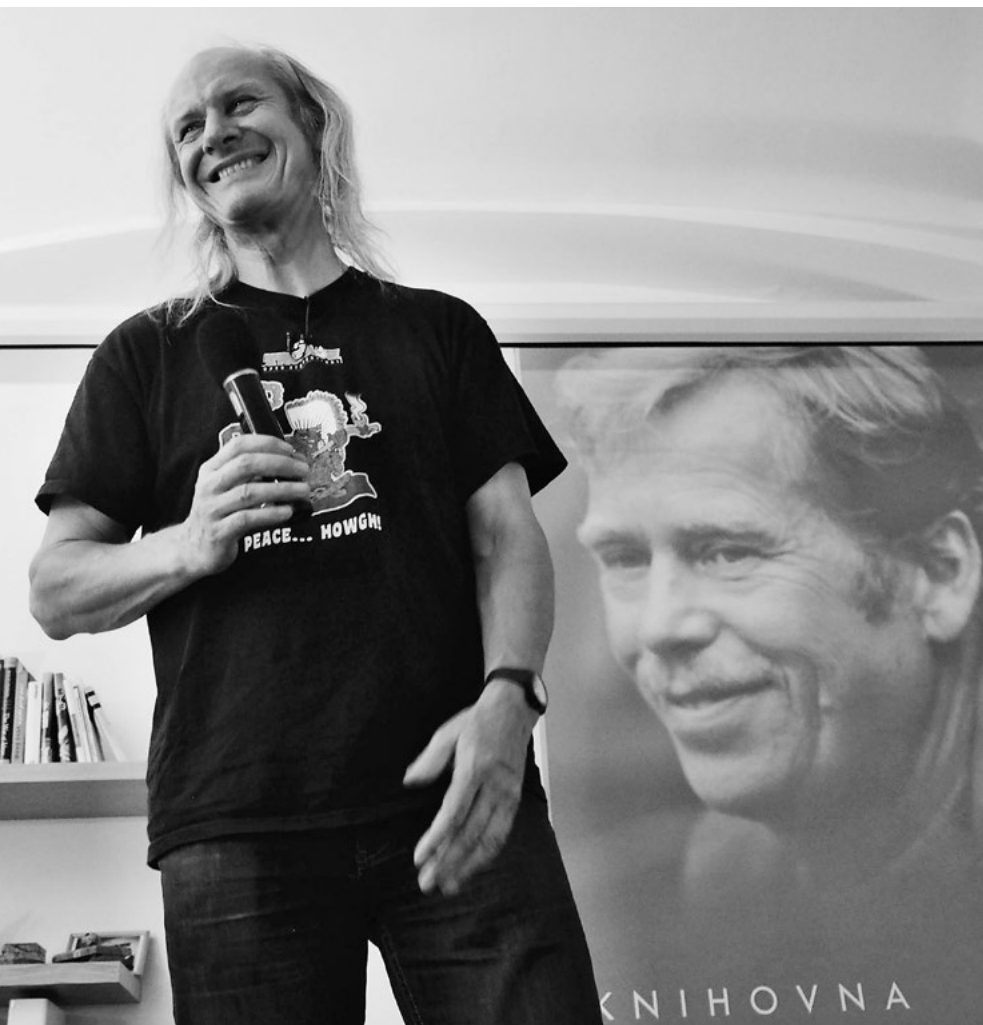

Nedělní mše během festivalu Konec léta, Skalákův mlýn, 2014

Během besedy v Knihovně Václava Havla v Praze, 2016

ÚVODEM

Do chvíle, než jsem se s Láďou kdysi na Magorově Vydří seznámil, jsem neměl tušení o existenci nějakých salesiánů. Tenkrát jsem prostě uvítal, že udělá pro androše, unavené po několika-denním tahu, mši. Mše měla neočekávaný úspěch, a tak jsme pokračovali v té tradici i o Velikonocích nebo na Nový rok.

Navštěvovali jsme se, setkávali se na různých kulturních akcích, Láďa pokřtil mou ženu Šárku a oddal několik mých nejbližších přátel. Zkrátka přes svůj nabitý kalendář a na úkor odpočinku nikdy neřekl ne! Stali jsme se přáteli. Vzpomínám na Láďovu toleranci, když mu vinou Magorova bloudění v lesích okolo Vydří při hledání hub hrozilo, že zmešká nějaký důležitý termín. Slušně se pokusil Magora upozornit, že už měl být dávno někde jinde. Magor na něj vyjel, že takhle rozzuřeného flandáka nepamatuje. Jednou jsem se osmělil vždy usměvavého Ládi zeptat, co ho nejvíc vytočilo, a jestli se taky dovede někdy naštvat. Po kratší přestávce z něj vylezlo, že ho jednou nepříčetně rozčílilo, když někdo dělal bordel u popelnic, nebo plýtval s potravinami, už přesně nevím. Ptal jsem se ho, jak zareagoval. Prý „že už to nemají dělat...“ Tak to je náš pohodář Láďa. Já jsem ho opravdu vytočeného ještě nezažil!

Největší obdiv k Láďovi ale chovám kvůli jeho podílu na organizování pohřbu našeho společného přítele Martina Jirouse.

Do kostelů chodíme každý z jiných důvodů. Já tam chodím obdivovat architektonické a výtvarné umění, Láďa plnit

své duchovní poslání. Já nejsem schopnej pochopit ani vzkříšení Krista, ani panenství Panny Marie, ani to, jak zpívá Sváta Karásek, „když chce někdo na tobě sako, dej mu i kabát“, nebo „milujte své nepřátele...“

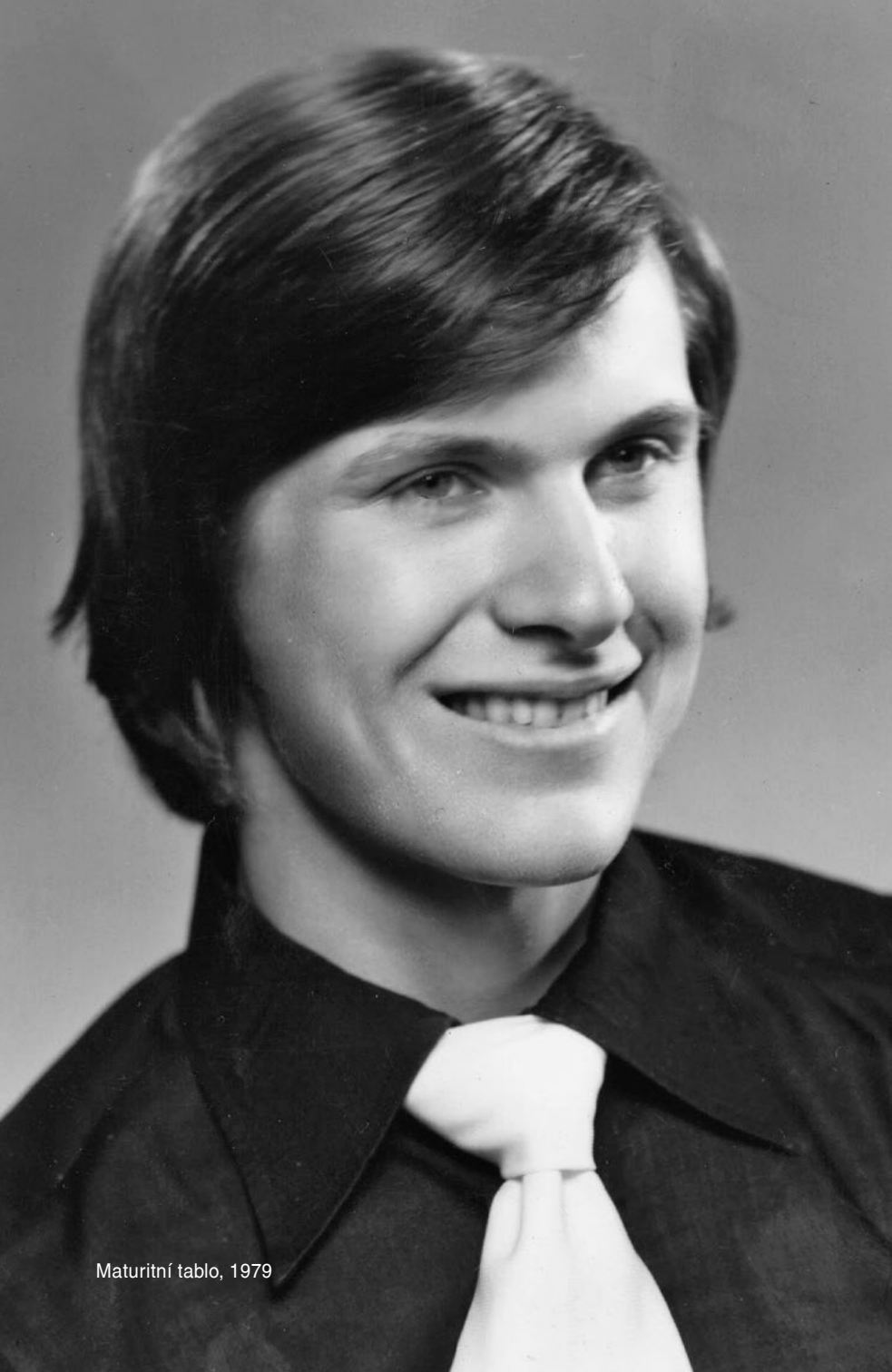
Bůh je velkorysý, všechny nás miluje, nevdává mu jakékoli hříchy/svinstva nacismu, komunismu..? Bůh miluje lidi takové, jací jsou, za všech okolností? Kdysi jsem si do jedné „pánbíčkářské“ knihy udělal poznámku: „Jestliže existuje Bůh a dohlíží nad svinstvem, které my lidé děláme, a ON nás toleruje a miluje, určitě má na hodně věcí odlišný názor než já.“

Podle mne nás zkrátka víra v Boha může uchvátit, ale i zaslepit. Víím, že těžko najde víru ten, kdo ji nehledá, ale já na existenci Boha (třeba v Osvětími) dosud uspokojivou odpověď nedostal.

I když trvám na tom, že to „člověk stvořil Boha, a zbývá dokázat opak“, vnitřně bojuji sám se sebou, obzvláště v těžkých chvílích, že kde není Bůh, může se všechno. Pamatuji si, jak mě v kriminále držely nad vodou písničky Sváti Karáska a souhlasil jsem s tím, že my můžeme třídit brambory, ale nás si po žních přebere Bůh...

Sám se s těmito rozporů nedokážu vypořádat a VĚŘÍM, že tento knižní rozhovor s Láďou bude přínosem k lepšímu pochopení pro nás nevěřící Tomáše.

Tolerantní ateista Skalák

Maturitní tablo, 1979

Pink Floyd, Genesis, Jethro Tull, Yes a Bible

Kdy jsi vzal poprvé do ruky kytaru?

To bylo na průmyslovce. Venca Tělecký prodával ve druháku starou ruskou kytaru za sto korun. Koupil jsem ji a začal se na ni učit hrát. Už předtím jsem během základky chodil do hudebky na akordeon. Potíž byla v tom, že jsem byl jediný kluk mezi samými holkami a že hraní na akordeon po mně chtěl hlavně tatínek, takže mne to moc nebavilo. Jako kluk jsem vůbec neuměl docenit, že mým učitelem je pan profesor Renč, jedna z největších hudebních osobností v okolí. Pan profesor také vedl velký akordeonový soubor v sousedním městečku Příboře. Já jsem do něj v posledním roce školní docházky týdně dojížděl, ale kvůli harmonice jsem nestíhal fotbalové tréninky. To mne štválo a ukázalo se být dobrou záminkou k tomu s hudebkou skončit. Po dvou letech jsem se ale k hraní stejně vrátil, i když na jiný nástroj.

Učil ses na ni hrát sám?

Ano. Sice jsem něco odkoukal od kamarádů, ale v podstatě jsem si skoro všechno objevil sám. Nejzákladnější akord je e moll, a když se naučíš třeba ještě D dur, stačí to, abys zahrál jednu známou písničku od Uriah Heep. V češtině má strašně sprostý text. (*smích*) Poslouchali jsme to z magnetáku a mně se strašně líbilo, že jsem se dokázal naučit zahrát písničku slavné kapely.

Pak jsem přidal akord a moll a G dur. První normální písnička, kterou jsem zahrál, bylo Tisíc mil. Vyžívá takový sled

akordů, že nemusíš zvedat najednou všechny prsty z hmatníku, a to je pro začátečníka úžasné.

Jak ses tehdy dostával k zahraniční muzice?

Půjčovali jsme si nahrávky s kamarády navzájem, něco jsme si nahrávali z rádia. V obchodech toho moc nebylo.

Na průmyslovce mne „vychoval“ spolužák Milan Chovančík. Milan byl jiný než ostatní. Prozrazovalo ho už to, že nosil hranaté intelektuálské brýle s černou obroučkou. Žil v jiném světě, nikam s námi ostatními nechodil. Hrál na kytaru a banjo, a do školy nosil desky s Johnnym Cashem a dalšími perlami americké country. Co se týká rockové muziky, vzájemně jsme si půjčovali nahrávky „náročnější“ muziky s kamarádem Mirkem Lyčkou ze základky. Ostatní poslouchali Black Sabbath, ale my jsme se postupně zamilovali do art rocku.

Později jsem objevil časopisy Melodie a Gramorevue, ty mne opravdu hudebně formovaly. Začal jsem také poslouchat nedělní hitparádu na BBC, strašně jsem se vždy těšil na její znělku, kterou bylo kus písně We Can Work It Out od Beatles, a páteční večerní pořad Českého rozhlasu Vltava Větrník. Mým čtyřhvězdičným byly kapely Pink Floyd, Genesis, Jethro Tull a Yes, a myslím, že právě ty mne přivedly k dalšímu kroku. To když jsem si koupil desky se mší D dur Antonína Dvořáka a jeho koncert h moll pro violoncello a orchestr.

Je trochu nečekané, že tě sama od sebe začala zajímat náročnější hudba...

Snad. Písničky Heleny Vondráčkové se mi nelíbily nikdy. Popovou muziku jsem doceňoval později, až díky knize Hvězdy tehdejších hitparád, ve které Jiří Černý odkrýval krásu hlasů populárních zpěvaček a zpěváků. Černý uměl výborně psát a zaujmout. Ale největší zásluhu na tom měl Milan, ten ve mně probudil skutečný a hluboký zájem o hudbu, a nikoli jen o drnkání písniček na kytaru.

Měl jsi nějakou kapelu?

Jezdával jsem občas za Milanem do Bobrovníků za Ostravou a hrávali jsme spolu. Jedním z našich cílů bylo založit

S maminkou a bratrem na zahrádce v Petřvaldě, 1962

Zleva bratr Milan, tatínek Ladislav, Ladislav, maminka Emílie a teta Věra, 1969

kapelu, abychom mohli uspořádat koncert při maturitním večírku a ohromit spolužačky. Cíl jsme opravdu splnili, i když to bylo naše první a poslední vystoupení. Většinou jsem si hrál doma sám pro sebe. Já jsem byl spíš samotář.

Bavilo mne učení. Naopak mne nebavilo poslouchat od pondělí do středy, kdo se kde o víkendu ožral, a pak zbytek týdne plánovat, kam vyrazíme na zábavu příště, abychom se zas mohli opít. S kluky jsem byl nejčastěji v kontaktu na tréninku. – Hrál jsem fotbal za žáky a později za dorostence. (V osmnácti jsem kopané nechal.) Když jsme jezdili na zápasy, v koši s dresy vždycky bývala schovaná flaška kořalky. A po zápase se pilo. Tehdy jsem to striktně odmítal. Žil jsem si vlastním životem. Jako takový podivín. Úplný opak bratra Milana.

Brácha snadno navazoval vztahy, rád chodil na zábavy, miloval fotbal, byl všestranně sportovně nadaný. Dotáhl to až do divize, a pokud by mu tehdy škaredě nezlomili nohu, možná by hrál i ligu. Brácha žil naplno. Já jsem byl zamlklý introvert. Četl jsem knihy, hrál jsem na kytaru a učil se.

Jak jste spolu vycházeli?

Milan byl o rok mladší. I když jsme měli společný pokoj, moc jsme se nevidali. Brácha byl pořád někde venku. Rodiče mne bráchovi dávali za příklad. Já jsem měl samé jedničky, maturitu, zatímco on se „jen“ vyučil. Ve škole na rodičovských schůzkách rodiče poslouchali na mne samé pochvaly a na bráchu zase stížnosti. (*smích*)

Jaké bylo vyrůstat na vsi, kde mají druzí svoje specifické hodnoty a člověk z toho prostředí vybočuje?

Jako kluka mne uchvátily foglarovky a mayovky. Chtěl jsem taky založit klukovský klub podle vzoru Mladého hlasatele, jak o tom psal Jaroslav Foglar. A taky jsem ho založil. Díky pochopení rodičů jsme dostali k dispozici jednu sklepní místnost, kterou jsme s kamarády přetvořili v „klubovnu“. Její stěny jsme pomalovali obrázky starých lodí a velkou podobiznou našich idolů, Rychlých šípů. Zde jsme plánovali různé akce a líтали „po venku“. Změnil jsem se až s pubertou. Někdy ve čtrnácti, patnácti jsem uvěřil v Boha, nebo spíš – setkal

jsem se s Bohem, a můj další život se ubíral jiným směrem než životy ostatních kluků.

Opravdového kamaráda jsem pak měl jen jednoho, Tomáše Moravce. Byl o pět roků starší a chodil do kostela, stejně jako jeho dva bratři a celá jejich rodina, což je úplně vydělovalo ze života vesnice a bylo v té komunistické době hrdinstvím. Oni si ale vystačili sami, i když pro zbytek vesnice byli divní. S Tomášem jsme hodiny a hodiny chodili po večerech po vesnici tam a zpátky a povídali si o Bohu, vůbec jsme se toho nemohli nabažit, a dělali spolu velké evangelizační plány. Jinak jsem s vesnicí jako takovou moc nežil. Jezdil jsem do Ostavy na průmyslovku a moc kontaktů, kromě hraní fotbalu a pár mladých lidí kolem kostela, jsem neměl. Spíš jsem se postupně začal věnovat mladším dětem.

Říkáš: setkal jsem se s Bohem?

Pocházím z rodiny, kde bylo normální, že mne rodiče dali pokřtít, ale tak nějak osobně jsem pocítil, že Bůh je a že mne má rád, až během přijímaček na střední školu. To je konverze, kterou asi musí prožít každý. Přerod z dětského chápání Boha k dospělému.

Můžeš blíž popsat okolnosti toho okamžiku?

Ve škole jsem měl vždycky samé jedničky. Z většiny předmětů to bylo snadné, ale matematika pro mne byla těžší. O jedničku jsem musel vždycky bojovat. A v pololetí v devítce jsem dostal dvojku. To byla jedna jediná dvojka, kterou jsem dostal na základce.

Přijímačky na střední školu se dělaly z češtiny a z matematiky. Měl jsem strach, že zkoušku z matiky nezvládnou a že i to, co bych zvládnul, kvůli trémě popletu. Večer před přijímačkami jsem si kleknul a úpěnlivě se modlil, abych nebyl nervózní a přijímačky udělal. Jako talisman jsem si ještě na zkoušky vzal knížku od Marie Holkové Ciao, Niku. Ten životopis Dominika Savia jsem měl celou dobu pod lavicí. A ty přijímačky jsem zvládl bravurně. Trému jsem neměl a dokonce jsem spočítal příklad navíc. Celou dobu jsem měl silný pocit, že mne

Lovy beze zbraní, 1973

Fotbalový tým žáků TJ Sokol Petřvald (Ladislav Heryán vzadu druhý zleva), 1973

má Pán Bůh rád a že je se mnou. Že je všechno v pohodě. Pro mne to byl takový formativní moment.

Chodili jste s rodiči do kostela?

Rodiče byli z generace, kde byli všichni, nebo naprostá většina, pokřtěni, jako děti chodili na náboženství a do kostela. V dospělém věku už rodiče do kostela nechodili, byť nás přihlásili do náboženství, jejich generace to totiž ještě považovala za svou povinnost. Ve třídě nás bylo pětadvacet a skoro všichni jsme proto chodili i do náboženství. Pak se šlo k prvnímu svatému přijímání a skupina se pozvolna začala rozpadat. Nakonec do kostela chodily pouze děti z takzvaných kostelových rodin. Bylo jich tak pět, šest. Já jsem do kostela chodil proto, že mne tam vzali kamarádi právě z těchto rodin, ale jenom do páté třídy.

Od páté třídy jsem do kostela chodit nesměl. Jednak se rodiče báli, že bych se nedostal na střední školu, a jednak to bylo spojeno s jedním incidentem. U nás na vsi byl farářem pater Josef Novosad, salesián, který rozuměl dětem. Mohl jsem mu chodit na faru malovat obrázky svatých, které pak vyvěšoval v kostele. Pateru Novosadovi všichni říkali pane doktore. Jednou se nás v té páté třídě učitelka ptala, čím bychom chtěli být. Já jsem prohlásil, že knězem a lékařem, nevěděl jsem totiž, že pan doktor je doktorem filosofie. (*smích*) Učitelka to vzkázala rodičům, a od toho dne jsem do kostela nesměl. Na faru mi ale kupodivu chodit nezakázali, a tak jsem kontakt s kostelním prostředím úplně neztratil. Chodil jsem tam o sobotách, i když pak patera Novosada vystřídal jezuita Josef Böhm.

Co tě na faře tak bavilo?

Nejprve to malování. Za patera Böhma jsem pak začal přemalovávat svaté obrázky temperovanými barvami na větší formát, a pan farář je pak také vyvěšoval v kostele, ale mým hlavním úkolem se postupně stalo takzvaně „napsat žalm“. (*smích*) Dostal jsem velký arch rozměru A0 a na něj jsem maloval, nebo spíš velkými písmeny psal žalmové odpovědi i s notami. Ty se v neděli věšely na kazatelnu a lidé podle nich zpívali. Další kontakt s kostelem mi obstarával pan Dvorský, prodavač

Doma na dvoře, asi tak sedmnáctiletý, 1977

v místní drogerii a také velký fotbalový činovník a organizátor farních poutí. Chodil jsem si k němu každé pondělí do drogerie „pro noviny“, tedy Katolické noviny, které mi koupil v neděli v kostele.

Když jsem se pak dostal na průmyslovku do Ostravy, autobus z naší vesnice jezdil už o půl šesté ráno. Jelikož jsem měl před vyučováním čas, chodil jsem do kostela. Klekl jsem si pokaždé na půl hodiny před sochou Panny Marie. Každý den. Ten zvyk jsem si pak udržel i na vysoké škole, vlastně až do emigrace.

Proč jsi to dělal?

Cítil jsem silnou potřebu se modlit.

Když by se ti někdo svěřil, že se bojí přijímaček, poradil bys mu, aby se modlil, aby neměl trému?

Jako dítě jsem byl zvyklý se za něco modlit. Třeba aby mi zubař na prohlídce nenašel kaz a nevrtil zuby. Někdy se to nepovedlo a jindy ano. Zubař mi nic nedělal a já to připisoval

Pánu Bohu. Vymodlil jsem si to přece. Myslím, že i to, jak jsem se modlil před přijímačkami, bylo dětské, ale stejně bych to mladým lidem doporučil i dnes. Jenže tehdy jsem se s nikým o Bohu nebavil...

A přesto, že to byla dětská víra, tak tě Bůh vyslyšel?

Vyslyšel... přesněji řečeno, nevím, ale trému jsem neměl...

...a zažil jsi Boží blízkost...

...a pochopil Boha dospěleji. Poznal jsem, že Bůh skutečně je, že je se mnou a že se nemám čeho bát. To mi dalo pocit klidu a zakotvení. Pro mne to byl úžasný, takřka hmatatelný objev.

Změnilo tě to?

Udalo se to jen rok dva po nástupu puberty. Pubertální vzdor a rebelii jsem si tedy odbyl hlavně tím, že jsem se hodně modlil a tajně chodil do kostela. Víím, že tatka nebyl rád, že jsem se modlil. Rodiče také nechtěli, abych se s někým z věřících v Ostravě setkával, a já jsem se tam přesto seznámil s jedním knězem, salesiánem Petrem Hrubíšem, který byl tehdy čerstvě ustanoveným kaplanem v kostele Božského Spasitele. Šel jsem k němu ke zpovědi do zpovědnice. On se mne po zpovědi zeptal, zda mám co číst a zda nechci nějakou literaturu, a tak jsem se s ním začal stýkat, to jsem ale nevěděl, že je salesián, nebo jím možná ani tehdy ještě nebyl. Petr mne naučil rozjímat Písmo a náboženské texty.

Já jsem byl navenek tichý hodný chlapec, který se poctivě učí, hodně čte a sportuje. Sportoval jsem náruživě, hrál jsem fotbal, tenis, hodně jsem jezdil na kole a běhal, protože jsem si myslel, že jsem tlustý, a chtěl jsem zhubnout. Fakticky jsem postupně začal žít dvojím životem. Jedním oficiálním v Petřvaldě, a jedním tajným v Ostravě, stále více spojeným s náboženstvím.

Ta klukovská parta, kterou jsi prve zmínil, vydržela, nebo se rozpadla?

Ta klukovská parta se samozřejmě rozpadla, ale byla předzvěstí velkých věcí, které měly v mém životě později nastat.

Jednou takovou důležitou iniciační záležitostí pro mne bylo, když nás, pár kluků z Petřvaldu, vytáhl Radim Hložánka spolu s kamarádem Tomášem na pár nocí tábořit pod stan do lesa. Bylo to někdy na počátku sedmdesátých let. Tomáš byl skaut, já jsem jím chtěl být taky, ale skauting byl od roku 1970 zakázaný. A s pionýrem jsem nechtěl nic mít. Byl jsem od dětství antikomunista. (*smích*)

Spolu s Tomášem a několika dalšími kluky kolem kostela jsme pak díky zkušenosti s Radimem sami začali „tábořit“ u potoka Rakovce, vůbec dnes nechápu, že mi to rodiče dovolili. Vařili jsme v kotlíku na ohni, namísto jaru používali písek, udržovali junácký odkaz a občas otevřeli velký kufr s relikviemi zakázaného oddílu. Jak jsme byli starší, postupně jsme začali opatrně zvát další menší kluky, až Tomáš koncem sedmdesátých let vymyslel, že pro kluky z vesnice uděláme letní tábor. Oficiálně jako že budeme tenisový oddíl, i když kluci tenis skoro vůbec nehráli. (*smích*)

Jak jsem byl starší, mohl jsem i díky předchozí dětské zkušenosti s klubem po vzoru Rychlých šípů na letní aktivity s Tomášem navázat i během roku. Shromažďoval jsem kluky a vymýšlel pro ně programy. Dokonce jsme si psali časopis. Všechno to začalo oním iniciačním setkáním s Radimem Hložánkou.

Radim v mém životě sehrál velmi důležitou roli. Byl skautem a později byl vysvěcen na kněze. Působil tuším nejprve v Mostu. Celou dobu jeho veřejné služby až do počátku osmdesátých let jsme se vždy těšili na to, až za námi do Petřvaldu zase přijede. Jakmile se rozkřiklo, že „Radim je doma!“, byl to pro mne signál se za ním okamžitě vypravit k sestře, u které se ubytovával. Vždy s sebou přivázel ilegální samizdatové tiskoviny, většinou náboženské, ale občas i politické. Asi hlavně díky němu jsem začal poslouchat zahraniční vysílání a stále více žil v úplně jiném světě než moji vrstevníci i naše rodina. Pak Radima na několik let za výrobu a šíření samizdatu zavřeli. Lidé po vesnici si vyprávěli neskutečné blbosti o tom, jak někde v Hoštce, kde působil, měl v hrobce vysílačku a jejím prostřednictvím komunikoval s Vatikánem. Radim seděl s Václavem Havlem i Ivanem Martinem Jirousem. Ve vězení ho tak šikanovali, že z toho dostal infarkt. Po propuštění žil u sestry

v Petřvaldě. Dál tajně vyráběl samizdat a já jsem mu někdy pomáhal. Po revoluci byl rehabilitován a jako kněz sloužil až do svých devadesáti v různých farnostech na jižní Moravě.

Jaké knížky jsi četl?

Všechno možné, chodil jsem rád do naší vesnické knihovny. Při každé návštěvě jsem obešel všechny police s knihami. Miloval jsem pach knih. Rád jsem četl knihy o přírodě Jaromíra Tomečka a Ernesta Thompsona Setona, ale i edici Kniha odvahy a dobrodružství, verneovky, foglarovky, tedy ty z nich, které tehdy byly dostupné, detektivky... V podstatě mi bylo skoro jedno, co jsem četl.

Na průmyslovce jsem si pak začal kupovat týdeník Nové knihy a snažil jsem se trochu zorientovat. Když jsem se pak víc seznámil se salesiány, našel jsem mezi nimi starší bratry, kteří měli přehled, věděli, které knihy stojí za přečtení. Vzpomínám si, že se mi líbily knížky o tom, jak se proměňuje život, když člověk doopravdy žije s Bohem. Třeba Dýka a kříž od Davida Wilkersona. Později jsem si oblíbil Grahama Greena pro jeho rozporuplné postavy, v jeho románech se stateční lidé jako takoví projeví až v rozhodující chvíli. A to mi bylo sympatické. Mnohdy to mělo křesťanský podtext. Podobně se mi líbily romány Ericha M. Remarquua nebo Na východ od ráje od Johna Steinbecka.

Vybavuje se mi třeba Greenův kněz z románu Moc a sláva. Ten kněz měl milenku, když mu však jeho pronásledovatel za komunistické diktatury v Mexiku vzkázal, že se chce vyzpovídat, vypravil se za ním, i když věděl, že to bude nejspíš past a bude ho to stát život. Nebo životem a barvotiskovou zbožností vyčerpaný architekt v knize Vyhaslý případ, který se kdesi v nitru Afriky zachoval moudřeji než bigotní farmář a mladičkový misionář.

Když jsi mluvil o dvojím životě, tušil jsi, co by z tebe rodiče chtěli mít? V čem tě ovlivnili?

Tatínek se narodil na pasekách nad Valašskou Bystřicí jako první ze tří bratří, ale doma bylo ještě pět sester. Obživa byla těžká, práce na poli a v lese, mnohdy šlo o zdraví i o život.

Maminka Emílie, asi 1970

Tatínek Ladislav Heryán
(1926–1990), asi 1970

Bratr Milan Heryán (1961–2015)

Tatínkovi jednou v zimě při práci v lese koně, táhnoucí padlý strom, přejeli nohu, a tak ji na několika místech zlomili. Noha ho pak celý život bolela.

Celá tatínkova rodina, sourozenci, bratrance a sestřenice, se často a rádi scházeli. Pili, zpívali, tančili a hráli taroky. Často jsme jezdívali do Rožnova pod Radhoštěm nebo Jeseníku nad Odrou, na dvě místa, kde sourozenců bydlelo nejvíc a kam se vždy ostatní sjeli, aby se tam utábořili na celý víkend.

Jednou si rodiče pořídili dvě ovečky. Byly ze zemědělství, ale už se mu nemohli věnovat. Ovečky pro ně byly aspoň malou náhradou. Byly ovšem chovány na klobásky, které tatínek nejprve vyudil a maminka poté zavařila do sklenek. Jenže ta dobrota neměla dlouhého trvání.

Bydleli jsme u cesty, po které chodili od autobusu nebo z hospody všichni z horního konce naší vesnice. Tatínek sedával u okna a vyhlížel. „Alex, pojď na klobásku!“ zavolal tu na pana Palicu, „Milošu!“ na pana Tománka nebo „Jaro!“ na pana Lyčku. Samozřejmě že klobásky chutnají nejlépe se slivovicí, a tak se spíž i sklep celkem rychle vyprázdnily. Ještě jsem tehdy nechápal, co je to velkorysost, pospolitost, pohostinnost nebo přátelství, ale mohl jsem to nasávat, i když maminka byla, co se klobásek a slivovice týče, trochu jiného názoru. Jinak viděla i tatínkovo chození do hospody. Velkou radostí tatínka byl taky fotbal. Tatínek jím žil, byl vedoucím mužstva mužů a dlouholetým fotbalovým činovníkem. Uměl lidi spojovat, jen tak přirozeně a bez velkých řečí, a uměl do toho zatáhnout celou rodinu. Místo kostela jsme v neděli dopoledne s bratrem chodili hrabat trávu na hřiště, a maminka odpoledne po zápase prala fotbalistům dresy. V tatínkově jednání nebyl žádný kalkul, a žít a pracovat pro společné dobro bylo pro něj úplně normální.

Oba rodiče měli jen základní vzdělání. Tatka dělal řidiče, pak pracoval v JZD a také dělal taxikáře. Poslední roky strávil vykládáním vagonů s asfaltem. Mamka dlouho pracovala jako uklízečka, pak pracovala v automobilce v Příboře, montovala Tatry šestsetřináctky, a pak ještě v důchodu vařila v místní hospodě zvané Sokolovna. Pracovala zde víc než dvacet let, až do svých osmdesátých narozenin. Stala se legendou, stejně

jako se díky jejímu kuchařskému mistrovství legendou stala Sokolovna. Říká se, že hospoda stojí na jídle. V tomto případě to platilo jakoby dvojnásob. Sokolovna sice měla kuchařky dvě, ale stála na vaření maminky. Nikdo jí tu neřekl jinak než „Babko“ (což je ostravská verze českého „babičko“, slovo sice na první pohled drsnější, ale stejného citového obsahu). Sjížděli se zde lidé ze širokého okolí, pořádaly se tu svatby a všemožné oslavy. Obecní úřad si ze Sokolovny odebíral jídlo pro důchodce i přesto, že v obci jsou dvě další restaurace. Maminka pro všechny vařila tak, jako by vařila doma pro svou rodinu. Nikdy by nedovedla něco ošidit.

V rodině jsem byl první, kdo měl maturitu a pak šel na vysokou. Byli na mne hrdí, těšili se, že budu inženýr, že se ožením a budu mít rodinu... Asi v šestnácti letech jsem ale pochopil, že musím být knězem.

Takovou zásadní životní volbu prostě popíšeš slovy: pochopil jsem, že musím být knězem?

Prostě mi to bylo jasné. Věděl jsem, že nemůžu být nikým jiným. I když jsem třeba kamarádil s jednou spolužačkou, náš vztah do chození nepřerostl. Věděl jsem, že budu knězem.

Netáhlo tě něco k tomu ten vztah prohlubovat?

Ne, tehdy ne. Až mnohem později jsem řešil zamilování a povolání.

A rodiče o tvém vnitřním světě nevěděli?

Byl to takový život ve lži. Studoval jsem potom Stavební fakultu v Brně a rodičům jsem zmizel z dohledu. V Brně jsem absolvoval noviciát, složil sliby a stal se salesiánem. Domů jsem zprvu jezdil každý druhý víkend, ale postupně návštěvy řídly. S rodiči jsem se vídal méně a méně. Myslím, že rodiče něco tušili, ale nikdy jsme o tom nemluvili.

Nikdy?

Až když jsem v roce 1987 emigroval, tak jsem jim napsal dopis na rozloučenou. V něm jsem přiznal, že chci být knězem a utekl jsem do Itálie. Ten dopis jsem nechal u jednoho

kamaráda spolubratra salesiána, a když už jsem byl za hranicemi v Rakousku, tak jsem mu zatelefonoval a on ho rodičům poslal. Poprvé jsem se jim odvážil sdělit, po čem jsem toužil. Přitom jsem ale nemohl napsat, že jsem se stal salesiánem. To bylo zakázané a nesměl jsem o tom mluvit.

Tatínek se tak celou pravdu nedověděl nikdy. Umřel dřív, než jsem se po revoluci mohl vrátit a všechno mu říct. Aspoň mamince jsem pak mohl všechno vylíčit.

Tahle záležitost tedy mezi tebou a otcem zůstala nevyjasněná?

Ano. Když jsem pak po škole zůstal pracovat v Brně, tatínek mi často volal, kdy přijedu domů. Chtěl, abych mu s něčím pomohl, ale to byla záminka, těšil se, že mne uvidí. Když jsem pak dorazil, tatínek měl nachystanou nějakou práci, vytáhl lahev borovičky a strávili jsme spolu příjemné chvíle. Pracovali jsme, popíjeli. Bylo to fajn. Měl mě strašně rád a já jeho taky. A přece naše komunikace vážla.

Mrzelo mne to, ale nevěděl jsem, co s tím dělat. O salesiánech jsem mluvit nesměl, ani o tajném studiu teologie. Tatínek byl silný kuřák a jednou jsem mu navrhl, že bychom si spolu zapálili. Tatínek z toho byl celý šťastný. Kouření nás pak spojovalo, podobně jako ta manuální práce kolem domu.

Moc takových víkendů ale nebylo. Vlastně jsem už nechtěl mít domov u rodičů, byl jsem už doma ve společenství salesiánů.

Běžně jsem o víkendech studoval teologii nebo měl akce s dětmi. I když jsem byl v Petřvaldě, organizoval jsem hry po lese nebo jsem chodil po Petřvaldu s kytarou, a když jsem viděl nějaké děti, tak jsem jim hrál písničky.... Jednou jsem taky naplánoval hru, kdy stopaře měly k dalším dopisům navést kouřové signály. Docela to fungovalo. Po třech hodinách jsme se přiblížili k cíli, kterým měl být verš z Nového zákona, ukrytý v krmelci. Když jsem přišel chvilku před dětmi, seděl u krmelce místní myslivec, velký komunista, a četl si v něm. Když mne uviděl, napadlo ho, že je můj a vrátil mi ho. Řešili to pak s komunisty na obci a také s tatínkem v hospodě. Večer potom na mne tatínek střídavě křičel a prosil, abych to už nedělal. Měl o mne strach.

Byly ty děti věřící?

Ne, chtěl jsem evangelizovat...

Jak vlastně komunistický režim vnímali rodiče?

Rodiče byli obyčejní lidé, oba dělníci, brali život tak, jak byl. Myslím, že si o komunismu mysleli své, ale smířili se s ním. Bylo potřeba žít v rámci možností. Měli jsme souseda, pana Záhonského, který byl vojenským důstojníkem ve výslužbě a opravdu komunismu věřil. Jak už byl starým důchodcem, nikam nechodil a všechny informace čerpal z televize a Rudého práva, kterému bezmezně důvěřoval. Maminka, která dřela ve fabrice, se s ním vždycky přes plot hádala, že tam píšou blbosti.

Lidé jako moji rodiče, prostí dělníci, spíš komunismus vnímali jako sociální bezpráví, v rámci kterého museli „dřít tam na ty nahoře“, a nikoli jako politický systém. O politiku jako takovou se, myslím, nezajímali, protože to asi vnímali jako nebezpečné, nebo je to opravdu nezajímalo. O mě se rodiče báli, abych se do něčeho nezapletl. Na druhé straně, na vesnici bylo tak trochu jedno, kdo je kdo, byli i hodní komunisté, jako třeba předseda národního výboru Míra Ševčík, který chodil pořád v montérkách a pracoval, hodně se totiž stavělo, v takzvané akci Z, kdy lidé museli povinně odpracovat určitý počet hodin na veřejných stavbách, u nás třeba na školce, kině, šatnách na hřišti atd.

Já jsem jako dítě vnímal komunismus jako systém, ve kterém se ten, kdo chodí do kostela, nedostane na střední školu. Režim náboženství odmítal. Kdo chtěl jít na střední školu, nesměl chodit do kostela. Prostě to tak bylo.

Štvalo tě to?

Člověk se prostě narodil do určité doby, neřešil jsem, proč si nemůžeme třeba koupit západní muziku a musíme si ji kopírovat od kamarádů z kazety na kazetu... Mimořádně kazety od Emgetonu stály 70 korun a pak japonské maxellky nebo Sony stovku. Měli jsme těch kazet pár, byly pro nás kluky drahé. Ale nevnímali jsme to nějak úkorně.

A přišel někdy okamžik, kdy sis položil otázku, co je to za režim, v němž žijeme?

Jako kluk jsem si ji samozřejmě nikdy nepoložil. Jen postupně a velmi pomalu jsem do toho vplouval, jednak díky Radimu Hložánkovi, díky panu faráři Böhmovi, a když jsem se pak dostal mezi salesiány a různé další přátele, dostal jsem se i k zajímavým knihám a tiskovinám, k poslouchání zahraničního rozhlasu, BBC, Svobodné Evropy a Hlasu Ameriky, a taky Vatikánského rádia. Jedním z důležitých momentů pro mne bylo to, jak jsem se třeba ve třetáku přihlásil do jazykové školy na němčinu a ve volných chvílích mezi školou a hodinou v jazykovce chodil za jedním z mladých salesiánů, Jankem Ihnátem. Vždy jsme spolu poslouchali „Volá Londýn“, což bylo české vysílání BBC.

Prožíval jsem to jako dobrodružství. Neustále jsem nacházel něco krásného. Díky tomu, co jsem objevoval, jsem nijak nevnímал nějaký nepřírozený, nenormální stav společnosti. Bylo mi osmnáct, dvacet.

A jak to vidíš s odstupem času?

Samozřejmě byla to nenormální doba a lidé byli o strašně moc ochuzeni. Tehdy jsme to ale tak my mladí opravdu nevnímali. O co víc byla doba chudá, o to víc jsem mohl prožívat bohatství vztahů. Jako věřícímu člověku mi nechybělo nic, co mne mohlo učinit šťastným... Byl to krásný, plný život.

V té době býval život dopředu nalajnovaný. Byli jsme na základce jen dva ve třídě, kdo šli na střední školu. Ostatní nastoupili do učení. Víkendy prožívali na fotbale a na zábovách. Pak přišla vojna. Po vojně se kluci hned ženili, opravili nebo postavili barák. Tak to bylo a všichni to tak brali.

Polovina lidí z naší vesnice pracovala v Ostravě a druhá v Kopřivnici. Z našeho domu bylo vidět na hlavní silnici a každý den ve tři hodiny přijely čtyři autobusy z každé strany a vyplivly davy dělníků. Ten obraz se mi vryl do paměti. Pamatuju si jména i tváře sousedů. Mockrát jsem si říkal, že bych tak nechtěl žít. Nevěděl jsem, jak jinak by to mělo být, ale pak mi to moje cesta za povoláním kněze a studium na střední

a vysoké umožnilo. Žil jsem oproti tomu vesnickému monotónnímu stylu úžasně bohatý život.

Jak sis tehdy představoval svobodu, svobodný život?

Objevil jsem život s Bohem. Natolik mne to naplňovalo, že mi vůbec nevadil ten okolní monotónní a šedivý svět. Objevil jsem salesiánské povolání. Luxusní vztahy. Nevadilo mi, že nemohu cestovat, že si nemohu kupovat desky... To všechno bylo druhotné.

Dneska, zdá se, je hodně lidí, kteří takovou svobodu, jakou nyní máme, nijak zvlášť neoceňují. Myslíš, že klíčem je to, že na venkově je těžký život, který se žije ve vyjetých kolejkách?

Nejsem už mladý... (smích) Tehdy ale nebyla jiná perspektiva. Komunismus byl na věčné časy. Většina lidí se měla obdobně. Dnes máme netušené možnosti, někteří na ně ale nedosáhnou.

Po listopadu devětaosmdesátého roku se otevřely ohromné možnosti. Rozvinul se divoký kapitalismus, který se jako vichr prohnal celou zemí a výsledkem je, že třetina společnosti nemůže těžit z těch všech výhod a možností nových poměrů. Cítí se ztraceni. Jako otroci, přikovaní k situaci, z níž není východiska. Cítí, že nemohou být jako ostatní, a proto lehce uvěří spasitelům, kteří jim slíbí vysvobození, kteří jim slíbí, že se budou mít jako ostatní... Někteří se možná přímo mstí společnosti volbou krajních extremistických stran. To je důsledek devadesátých let, divokého kapitalismu, a především toho, že jsme neuměli veřejné záležitosti nastavit tak, aby byly spravedlivější. Třetina lidí nedosáhne na průměrný plat. Devět set tisíc lidí čelí exekucím. To je milion lidí, kteří se nevymaní z chudoby. Víme to dlouho, ale reakce politiků a zákonodárců jsou mlhavé.

A tuhle nejistotu vnímají i mladí lidé. Mám studenta, který je nevidomý. Nedávno ho oslovila nějaká americká nadace, že by mohl jít do výběrového řízení na krizového manažera. Byl tou nabídkou naprosto uchvácený, i když mi to přišlo celé nějaké divné. On to ale bral jako životní šanci. Je to, myslím,

typický příklad toho, jak se mladí lidé bojí budoucnosti. Pro určité skupiny mladých je náročné se chytit, vydělat peníze, být úspěšný. Spousta mladých lidí má strach, že když není v určité vrstvě společnosti, že to nezvládne.

„Pan doktor“ P. ThDr. Josef Novosad, SDB

Mezi salesiány

Jak ses dostal mezi salesiány, díky pateru Novosadovi?

Možná to zní nepochopitelně, ale když mi došlo, že musím být knězem, nevěděl jsem, co mám dělat. Byl to pro mne obrovský otřes. Tak jsem napsal dopis do tehdejšího Katolického týdeníku (tehdy se jmenoval Katolické noviny), že bych chtěl být knězem a že nevím, co pro to mám udělat... Nikdo mi samozřejmě neodpověděl, tak jsem byl naivní, že jsem se nevědomky ptal ďábla, jak mám sloužit Bohu. Pak jsem se svěřil Tomášovi, tomu staršímu kamarádovi. On mi poradil, abych zajel za paterem Novosadem. Působil tehdy v podhorské vesnici Ostravice. Nějak jsem se doma vymluvil a tajně jsme za ním zajeli. Pater Novosad mě vzal vážně. „Budeš knězem, ale tajným. Do semináře nepůjdeš, tam nejsou dobré poměry,“ prohlásil.

Proč litoměřickému semináři nedůvěřoval?

Neříkal to úplně otevřeně, ale vyrozuměl jsem, že seminář je pod kontrolou státu a někteří vyučující nejsou dobří. Hlavním důvodem však bylo, že konec komunistického režimu byl v nedohlednu a salesiáni proto připravovali podzemní tajné struktury. Cílem kongregace nebylo vychovávat kněze pro práci v diecézích, ale pro práci v běžném prostředí mezi mládeží, mezi lidmi vůbec.

Josef Novosad měl už leccos za sebou. Za druhé světové války po atentátu na Reinharda Heydricha převzal ve velmi

nebezpečné době kobyliště středisko plné sirotků. Je známa scéna, kdy se koncem války neohroženě postavil pražskému veliteli SS a riskoval přitom život. Heinrich Geschke mu tehdy život daroval, ale zároveň jej upozornil, že přicházející komunisté se s ním tak jako on mazlit nebudou. Jeho slova se naplnila za pouhých pět let, kdy komunisté násilně zrušili řeholní společenství a řeholnice a řeholníky pozavírali.

V sedmdesátých letech a začátkem let osmdesátých přednášel mimo jiné v podzemních seminářích filosofii, především logiku, kritiku, noetiku. Mám možná někde doma ještě takový červený sešit, kam jsem si psal poznámky z jeho prvních přednášek. Bylo to v září 1977 a bylo mi 17 let. Ještě během průmyslovky mne seznámil s mladými salesiány a postupně ze mě udělal salesiána. *(smích)*

Jak na ty první kontakty vzpomínáš?

Nemohl jsem se s nimi vídat často. Doma jsem byl pořád z povzdálí kontrolovaný. Rodiče o mne měli strach a stále sledovali, kam chodím. Kontakt jsem měl vlastně jen s několika mladými salesiány – s Janko Ihnátem, Pavlem Kuchařem, Jardou Němcem a bratry Jendou a Vaškem Hurníkovými.

Když jsem se pak v roce 1979 dostal na vysokou školu do Brna, dostal jsem od patera Novosada lístek se jménem a adresou salesiána Jiřího Zezuly. Jak já, venkovský kluk, najdu v Brně nějakého Zezulu, říkal jsem si pochybovačně. Po nějaké době jsem vypožoroval, že se mladí lidé scházejí v kostele u sv. Tomáše. Po mši vždycky postávali před kostelem a bavili se mezi sebou. Já jsem nikoho neznal. Jednou jsem se osmělil a zeptal se na Juru Zezulu. Člověk, na kterého jsem se obrátil, byl shodou okolností Petr Chovanec, také salesián, ale to jsem nevěděl. A on mi Jiřího za chvíli přivedl ze sakristie nebo z jiného hloučku mladých. Měl jsem štěstí. Jiří, nebo lépe Jura, jak mu všichni říkali, bydlel už několik let v Brně, ač mi pater Novosad dal adresu do Žatčan, kde vyrůstal a kde žili jeho rodiče. *(smích)* Je na tom vidět, jak obtížná ta komunikace mezi tajnými salesiány za totality u nás byla. Spolubratři v jednotlivých regionech toho o sobě zřejmě věděli jen velmi málo.

Tó, žes potkal zrovna Petra a Juru, byla tedy zajímavá náhoda...

Hlavními osobnostmi mezi brněnskými salesiány byli Petr Baran a pater Med. Jura mne seznámil právě s Petrem Baranem a brzy nato mne vzali s sebou na „cvičení šťastné smrti“ k Oldřichu Medovi do Rosic. Všichni se tam znali, mne si nikdo nevšímal, nikdo se mne na nic neptal, navíc se stejně většinu času mlčelo a panovalo tam zvláštní přítmí. Vůbec jsem nechápal, proč mne tam pozvali. Oni zřejmě nechápali to, že nevím, co je cvičení šťastné smrti. Tím můj kontakt se salesiány protentokrát skončil. Chodil jsem do školy a žil mezi spolužáky z průmyslovky na koleji.

Až pak mezi Vánoce a Silvestrem mne pater Novosad opět pozval na setkání salesiánů na chalupě ve Pstruží. Tam jsem se konečně nějak normálně seznámil s Jurou Zezulou, Petrem Chovancem. Tam jsem vlastně teprve zjistil, že jsou salesiáni. Taky tam byl Jožka Kopecký starší, kterého jsem uprosil, aby s děcky od nás z Petřvaldu strávil Silvestr. Poslední večer roku se vydařil a my jsme pak Jožku na volné květnové dny navštívili s křesťanskou partou v Praze. Při té návštěvě mne Jožka seznámil s Beno Benešem. Tomu jsem krátce pověděl svůj příběh s tím, že si mne v Brně nikdo ze salesiánů nevšímá.

Beno mne pak poslal za jiným brněnským salesiánem, Pavlem Klimovičem. „Co chceš?“ vybafl na mne, jen co jsem vstoupil do dveří jeho kaplanky na Starém Brně. „Chci se stát salesiánem, posílá mne k vám Beno,“ prozradil jsem ve své naivitě všechno hned v první větě, bez ohledu na neznámého mladého muže sedícího u stolu. Pavel mi mou neopatrnost odpustil. Jak se totiž našťěstí později ukázalo, onen muž byl Dan Žůrek, který se též chtěl stát salesiánem. (*smích*)

Konspiraci jsem se teprve musel učit. Teď už mne ale konečně vzali vážně. A ve druháku na vysoké škole jsem začal dělat noviciát. Takhle kostrbatě jsem se dostal k salesiánům.

Neodradilo tě to? Nebo aspoň to v tobě nevyvolalo pochybnosti?

Ne. Zrovna Pavel se brzy stal mým vzorem a také tím, kdo mě bezpečně převáděl přes všechna mladická úskalí, kdo mi

dodával odvahy v mých pochybách, kdo mne opravdu měl rád. On mne doprovodil k autobusu, kterým jsem v létě 1987 navždy opouštěl republiku, a on se také pro mne nepochopitelným způsobem objevil v létě 1988 v Římě, aby mne povzbudil poté, co se dověděl, jak to tam mám složité.

Jak „podzemní noviciát“ probíhal?

Jezdil jsem každé pondělí za páterem Medem na faru do Rosic. Po večerní mši jsme povečeřeli a pak probírali salesiánské Stanovy. Někdy jsme také poslouchali vysílání Radia Vatikan. Tak to šlo po celý rok a pak jsem skládal první sliby. To bylo v roce 1981 během tzv. federálu. To bylo setkání všech českých salesiánů v jedné osamělé chalupě nad Lomem nad Rymavicou ve Slovenském Rudohoří.

Noviciát je tedy jednoduše řečeno roční období, které musí absolvovat každý, kdo chce být řeholníkem. Adept má žít společně s druhými, hospodařit se společnými prostředky, zkouší žít tak, jak to pak slíbí. Včetně poslušnosti představenému...

Připravil tě uplynulý rok na to, co ses chystal slíbit?

Myslím, že ne. Prožívali jsme ho v kontextu tehdejší doby, studovali jsme, pracovali s dětmi, žili řeholní život v utajení. To vše ale směřovalo k přípravě na život řeholníka v podzemí. To je úplně jiný svět, než v jakém se dnes pohybujeme. Včetně takových detailů, že jsem nezažil, jak má fungovat společné hospodaření a dodnes s tím mám problém. Naše generace říkala ano úplně jinému životnímu stylu, než v jakém dnes žijeme.

Když se na tu dobu dívám z dnešního pohledu, řekl bych, že to žádný noviciát nebyl. Spíš takové scházení na popovídání. Ale na dokreslení je třeba říci, že jsem zároveň bydlel s Jurou Zezulou, s nímž jsme se pravidelně modlili, o víkendech se studovalo... Život měl řeholní rámeček.

Tehdy, v noviciátě, jsi neměl pochybnosti o této životní cestě?

Byl jsem vnitřně přesvědčen, že mám být knězem. Tím, že mám být právě salesián, jsem si tak jist nebyl.

Proč?

Viděl jsem, že třeba nikdy nebudu takový jako Jura Zezula. Obdivoval jsem ho. Jura byl hvězda. Poznal jsem ho blíže, když jsme bydleli spolu v podnájmu. Jura byl velmi poctivý, pracovitý a veselý salesián, bylo ho všude plno. Já jsem byl introvert, těžce navazující kontakty, pravý opak toho, jak jsem si představoval salesiána. Myslel jsem, že salesián musí být veselý a živý jako Jura, aby mohl dobře pracovat s mladými, aby je uměl oslovit a získat.

Bydlení s Jurou tedy moje sebevědomí nepozvedlo. Pavel Klimovič mne dokonce poslal k psychiatrovi, aby si se mnou o mém sebevědomí promluvil. Skutečně jsem si schůzku domluvil a díky jeho otázkám a podnětům a také díky knížce Jak dobře mluvit jsem se snažil otužovat sebevědomí a zvládnání kontaktů s lidmi sám. Byl jsem prostě takový nesmělý jeliman.

Jak ses trénoval?

Třeba když se začínáš bavit s cizími lidmi, psalo se v té knížce, vždy jsou dvě přirozená témata, o kterých se můžeš bavit vždy a s kýmkoli – jednak situace, v níž se právě spolu

Mládežnické křesťanské společenství z Ostravska
(vlevo vedle Ladislava Heryána je Tomáš Moravec), 1980

nacházíme, a jednak to, že každý člověk má nějaký svůj objekt zájmu, který když objevím, přirozeně se rozmluví... Tak jsem to zkoušel na lidech v kupé při cestách vlakem, fungovalo to neuvěřitelně.

Pomohlo ti to získat sebevědomí?

To je můj celoživotní zápas. Nepomohlo mi to nějak okamžitě, je to práce se sebou, která nikdy nekončí. Dobré sebevědomí ani sebejistotu nemám ani dnes.

Jak probíhalo salesiánské studium?

Začínal jsem s paterem Novosadem, za ním jsem jezdil i během studia vysoké školy na Ostravici. Cesta tehdy trvala celou noc. Vyrazil jsem v 0:30 z Brna nočním osobním vlakem, a se dvěma přestupy jsem byl v 7:30 na Ostravici. Měli jsme celý den čas na přednášky, a pak jsem večer jel zase do Brna. Vždycky jednou za měsíc.

Bylo vás víc?

To bylo různé, u patera Novosada jsem studoval sám. Seděl jsem u stolu proti němu a on vyprávěl. K dispozici jsme měli prvorepubliková skripta, nějaké studijní materiály jsem měl i na takovém tenkém průklepovém papíře. Celou filosofii jsem takto absolvoval. Až na kosmologii, tu nám přednášel Jožka Šplíchal v Praze.

Pak jsem studoval morální teologii s Jarouškem Kopeckým. To už jsme byli skupinka. Vybavuje se mi, že se mnou chodili Petr Chovanec, Bob Fliedr, Pavel Kuchař, Jarda Němec, Jenda Stuchlík. Setkávali jsme se stále jednou za měsíc, ale na různých místech. Jednou ve Slušovicích, jindy v Boršově, většinou na farách, kde působili salesiáni.

Dogmatickou teologii nás učil Josef Zvěřina. Scházeli jsme se různě po bytech v Brně, bývalo nás pětadvacet, třicet lidí. Josef nejdříve zkoušel ty, co se chtěli nechat vyzkoušet, a pak přednášel. Ke studiu jsme měli nacyklostylované texty. Nakonec jsme se domluvili, kde se sejdeme příště, a poté jsme se jednotlivě rozešli domů.

Bylo náročné studovat vedle technicky zaměřené vysoké školy ještě teologii?

Podzemní studium bylo hodně odlišné, například co do termínů zkoušek u Josefa Zvěřiny. Člověk se mohl nechat vyzkoušet, ale také nemusel, a nechat si zkoušku na později. Bylo také na každém studentovi a na představených, kolik předmětů kdo bude studovat zároveň. Studium pak pochopitelně trvalo různě dlouho. Horší ale bylo, že nám chyběla literatura. Nemohli jsme studovat prostřednictvím studia literatury od různých autorů. Měli jsme skripta a ta se učili nazpaměť. Cenu filozofického a teologického studia jsem proto plně objevil až v Itálii. V Česku jsem studium vnímal jako povinnost, která je nutná k tomu, abych mohl být kněz. V kontaktu s dětmi jsem potřeboval úplně jiné knihy. Ty, na které se stály fronty ve čtvrtek. To vozili novinky z tiskáren a dobré knihy byly ještě ten den vyprodané.

Při škole studovat ještě šlo, horší to bylo při zaměstnání. Proto nás také představení nabádali, abychom si hledali taková pracovní místa, při nichž by se dalo ještě studovat. Třeba práci v knihovnách, ve výzkumných ústavech a podobně. Já jsem pracoval v panelárně v Brně-Líšni a moc se mi tam líbilo. Nechtělo se mi jinam. A pak, od poloviny osmdesátých let jsem už byl rozhodnutý, že emigruju. Ztratil jsem motivaci k intenzivnímu studiu.

Vystudoval jsi vysokou školu a chtěl jsi pracovat v panelárně?

Vystudoval jsem obor Průmyslová výroba stavebních dílců a hmot, zkráceně „technologie“. Takže jsem mohl jít třeba do nějakého výzkumného ústavu. Přihlásil jsem se do Výzkumného ústavu stavebních hmot v Brně-Modřicích, kde mne hned vzali. Absolvoval jsem tam vstupní prohlídky a všechno to papírování. První den jsem v pracovním plášti přišel do laboratoře, a jak jsem tam uviděl ty cihličky a různá měřící zařízení, všechno se mi zprotivilo. Vydržel jsem tam půl hodiny. Pak jsem došel zase na osobní oddělení a řekl jsem, že dávám výpověď. Ta paní se na mne nechápavě podívala, tak jsem jí to ještě zopakoval. Nastoupil jsem pak jako dělník k Ingstavu

Tajná chaloupka v Koryčanech, 1981

Brno, pracoval jsem na stavbě silnice v Brně Kohoutovicích. Tam jsem zůstal až do vojny a bylo to krásné.

Čím tě výzkumák tak zaskočil?

Nevím, přišlo mi to strašně umělé. Já jsem chtěl něco živého.

Po vojně jsem chtěl pracovat s dětma nebo s mládeží, třeba jít na nějaký učňák, kam nikdo nechtěl jít učit. Odpověděl jsem na jeden takový inzerát na internátního vychovatele a hned jsem dostal odpověď: Samozřejmě, soudruhu, bereme vás. Nikdo to nechce dělat. Bereme vás. Tak jsem zase absolvoval vstupní proceduru a ještě před první směnou jsem si měl dojít na osobní oddělení pro razítka do občanky. Právě když jsem byl u té paní s razítkem, tak jí zazvonil na stole telefon. Pamatuji si, jak do sluchátka řekla: „Ano, je tady ten soudruh.“ Pak mi naznačila, abych počkal venku. Po půlhodině si mne zavolala a řekla: „Soudruhu, bohužel, nemůžeme vás vzít.“